

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Μετανάστευσις

ΤΟΥ Κ. Α. ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Ἡ «Βιομηχανικὴ Ἐπιθεώρησις» δημοσιεύουσα τὸ κατωτέρω ἄρθρον τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς συνεργάτου κ. Α. Πετρίδου, θὰ ἐπεθύμει νὰ διατυπώσῃ καὶ τὰς ἰδικὰς τῆς ἐπὶ τοῦ θιγομένου θέματος ἀπόψεις, αἵτινες δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰ ἑξῆς: Αἱ σποραδικαὶ ἀποδημίαι ἀτόμων ἡμποροῦν, βεβαίως, καὶ τώρα νὰ συνεχισθοῦν—ὑπὸ τὴν ἰδίαν τὴν πρὸς μετανάστευσιν εὐθύνην καὶ ἐκλογὴν—μεταξὺ τῶν στρωμάτων τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν τῶν ἀστικῶν κέντρων, ὅπου ἐμφανίζεται πληθωρισμός καὶ στενότης ἐργασίας. Καὶ τοῦτο ὅμως, κατὰ τὴν γνώμην μας, δὲν ὀφείλεται εἰς δημογραφικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς πλημμελὴ ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμόν, μολὶς δὲ τώρα στρέφονται συστηματικῶς διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ αἱ κρατικαὶ προσπάθειαι. Διότι, ἀναμφισβήτητως, εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει περίσσειμα ἀνθρώπων, ἀλλὰ λείπει ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ εἰδικεῖσις τῶν, ἢ συμφωνοῦς πρὸς τὰς παραγωγικὰς τοῦ τόπου ἀνάγκας. Ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν μας σπουδαιότατοι ἐπαγγελματικοὶ κλάδοι, οἵτινες θὰ ἠδύναντο ν' ἀναπτυχθοῦν ἐπωφελέστατα, ἐνῷ τώρα φυτοζωοῦν. Ὑπάρχει ἀνάγκη εἰδικευμένων τεχνιτῶν, εἶναι δὲ τοιαύτη καὶ τοσαύτη ἡ ἀνάγκη αὕτη ὥστε ἀναγκαζόμεθα νὰ χρησιμοποιώμεν ξένους. Ὑπάρχει προπαντός, ἡ ἐλληνικὴ γεωργία, ἀπειρος βιοτεχνία καὶ ἡ κυριολεκτικῶς ἐγκαταλελειμμένη ἀλιεία.

Χρειαζέται, λοιπόν, ὁργάνωσις τοῦ ἀνθρωπίνου ὕλικου μας, χρειαζέται ἐργασία διὰ τὴν πρακτικωτέραν καὶ παραγωγικωτέραν χρησιμοποίησίν του. Ἀσφαλῶς δὲ τότε οὔτε κἀν λόγος θὰ γίνεταί ἔστω καὶ διὰ μεμονωμένας ἀποδημίας. Οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ γνωρίζουν ὅτι ἡ πατριὴ τῶν γῆ εἶναι ἀφθαστος πηγὴ πλούτου καὶ ὅτι μὲ μίαν σοφὴν καὶ μεθοδικὴν ἐργασίαν ἡ γῆ αὕτη θ' ἀναδείξῃ ὅλας τὰς ἀνεξάντηλους ἱκανότητάς της.

Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς πατρίδος γῆς, καὶ ἡ ἀποδημία εἰς ξέναν χώραν πρὸς εὐρεσιν καλλιτέρας τύχης, ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιστάτους χρόνους ζωτικώτατον θέμα, τὸ ὁποῖον σοβαρῶς καὶ διαρκῶς ἀπασχόλησε τὸν Ἕλληνα.

ᾠθοῦμενος ἀφ' ἐνὸς ἐκ τοῦ δήθεν στενοῦ ἢ ἀγόνου ἐδάφους τῆς Πατρίδος του, ἀφ' ἑτέρου ἐκ τοῦ ἐμψύτου πόθου, ν' ἀτενίσῃ εἰς εὐρύτερους ὁρίζοντας διὰ νὰ ῥίπτεται εἰς περιπετείας, ὁ Ἕλλην ἐκτελεῖ θαύματα ἐν ξένη γῇ, καθ' ἣν ἐποχὴν παραμένων εἰς τὴν γενέτειράν του, πλήττεται καὶ κυριολεκτικῶς φυτοζωεῖ.

Τὸ περισσότερον ἄξιον θαυμασμοῦ σημεῖον εἶναι ὅτι, ὁ Ἕλλην ἀπομακρυνόμενος ἐκ τῆς Πατρίδος του οὐδέποτε λησμονεῖ αὐτὴν (ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπουσιν αὐτῷ τὸ περιβάλλον καὶ αἱ περιστάσεις), διατηρῶν ἀρρήκτους τοὺς μετ' αὐτῆς δεσμούς, ἀκμαῖον τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, καὶ ἐρχόμενος πάντοτε καὶ γενναίως ἀρωγὸς εἰς τὴν ἡθικὴν καὶ ὕλικὴν εὐημερίαν τῆς Μητρὸς του.

Διὰ τοῦτο παρατηροῦμεν μετ' ὑπερηφανείας ὅτι, τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Ἑλλάδι φιланθρωπικῶν, ἐκπαιδευτικῶν καὶ παντὸς εἶδους κοινωνικῆς ἀνάγκης ἰδρυμάτων, ὀφείλουσι τὴν ὑπαρξίν καὶ πολλάκις τὴν συντήρησίν των εἰς τὴν φιλοπατρίαν τῶν ἐν ξενιτείᾳ τέκνων τῆς, ἅτινα διὰ τῆς ἐξαιρετικῆς των ἱκανότητος, δραστηριότητος, οὐ μὴν καὶ διὰ πολλῶν στερήσεων θεωροῦσιν ὡς καθήκον ὑπέρτατον νὰ διαθέσουν καὶ ἀφιερῶσουν τοὺς καρποὺς τῶν πολυτελῶν μόχθων καὶ ἀγώνων των ὑπὲρ Πατρίδος, βοηθοῦντες αὐτὴν διαφοροτρόπως καὶ πλουσιοπαρόχως. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀληθῶς προνόμιον τοῦ Ἑλλήνου.

Ἐν ἀρχῇ τῆς μελέτης μου ἀνέφερον μίαν ἀλήθειαν ὅτι, ὁ Ἕλλην μεγαλουργεῖ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐνῷ ἀπρακτεῖ ἐν τῇ πατρίδι γῇ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν παρατηρεῖται εἰμὴ εἰς ἐλάχιστα ἔθνη, ἅτινα ἀναγκάζονται νὰ ἐγκαταλείπωσι τὴν γενέτειράν των διὰ λόγους ἀνεργίας ἢ τῆς στενότητος καὶ ἀγόνου τῆς γῆς *ἀν' ὅχι ἐκ τῆς βίας τῶν πραγμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος.*

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος τὸ ὁποῖον κατὰ 3)4 κατέχεται ἀπὸ ἀγόνους καὶ πετρώδεις ἐκτάσεις καὶ τὴν πικνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς μολὶς ἀναλογοῦσαν πρὸς 47 ο)ο (τοῦ Βελγίου 247) δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ διατρέψῃ ἐπὶ περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων περισσότερον μάλιστα αὐτῶν ἐὰν κατεβάλλετο πρὸς τοῦτο ἡ ἀναγκαία συστηματικὴ προσπάθεια, ἥτις τεραστίως καθυστερεῖ.

Ἡ ἀποδημία λοιπὸν εἰς τὰ ξένα τοσοῦτων ἀλκίμων καὶ πρὸς πᾶσαν παραγωγικὴν ἐργασίαν ἱκανῶν συμπολιτῶν μας, διὰ νὰ ἐπιδιώκωσιν οὗτοι εἰς ἀγνώστους χώρας μέλλον ἀγνωστον, δὲν πρέπει διόλου ν' ἀποδοθῇ εἰς ἄλλους λόγους, εἰμὴ εἰς τὴν ἀκατάβλητον τάσιν τοῦ δημιουργικοῦ τῆς φυλῆς μας πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ ν' ἀναπτύξῃ αὕτη ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων τῆς Πατρίδος τῆς. Ἡ ἱστορία τῶν χιλιετηρίδων πιστοποιεῖ κατ' ἀναμφισβήτητον τρόπον τὴν ἀλήθειαν ταύτην, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνῷ τὴν ἀρχαιότητα ἡ δημιουργικὴ αὕτη ἐνδυναμίσθη τοῦ Ἑλλήνου ἐξεδηλοῦτο παραλλήλως καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος διὰ θαυμασιῶν ἔργων, ἐνώπιον τῶν ὁποίων κλίνει γόνυ σήμερον ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος, περιορίσθη αὕτη μεταγενεστέρως λίαν αἰσθητῶς καὶ ἀπώλεσε τὸν ἄξονά της.

Ἡ ἐξασθένεισις λοιπὸν τῆς ἐσωτερικῆς κινήσεως, ὀφειλομένη εἰς τὸν τρόπον τοῦ κοινωνικοῦ βίου, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τῆς μεταναστευτικῆς ροπῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἐξωτερικευθῇ ἡ περιορισμένη καὶ ἀσφυκτικῶς δημιουργητικότης τοῦ Ἑλλήνου, ὅστις ἀπαλλαττόμενος ἀπὸ τὸν κλοιὸν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναπτύξῃ εἰς εὐρύτερους ὁρίζοντας τὴν ἐμψυτον αὐτοῦ ἰδιοφυΐαν καὶ τὴν ἀνωτερότητά του.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων προβάλλει τὸ ἐρώτημα: ἐφ' ὅσον ὁ Ἕλλην ἀποδημῶν εὐρίσκει καταλληλότερον ἔδαφος ἐν ξένη γῇ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ καλλίτερον εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου του, διατὶ δὲν δίδεται περισσοτέρα ἐκτασις εἰς τὴν μετανάστευσιν; Διότι πλὴν τῶν περιορισμῶν οὓς ἐπέβαλλον τὰ διάφορα Κράτη εἰς τὴν εἴσοδον ξένων εἰς τὰ ἔδαφά των, ὁ Ἕλλην οὐσιαστικῶς δὲν στερεῖται μέσων διὰ νὰ κα-

ταστήση τὸν βίον του εὐτυχῇ, παραμένων καὶ ἐργαζόμενος ἐν τῷ οἴκῳ του, καὶ διότι τὸ ἑαυτοῦ περιβάλλον, τὸ εὐκρατον κλίμα, καὶ πρὸ παντὸς ἡ προσμειδώσα αὐτῷ φιλόσοργος φύσις, δὲν ἀποδιώκει ἀλλὰ συγκρατεῖ αὐτὸν εἰς τοὺς κόλπους της, προσφερομένη νὰ παρέγῃ αὐτῷ πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, ἀρκεῖ νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐργάζεται, ὅσον πρέπει καὶ οὐχὶ ν' ἀναμένη μετ' ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας τὴν τύχην, ἢ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ἐκ τοῦ φιλοδωρήματος τῶν κοιμάτων, ἅτινα ἀπερρόφων τὴν ἱκμάδα του, καθὼς συνέβαινε μέχρι σήμερον.

* *

Πλανῶνται ἐκεῖνοι οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γῆ εἶναι στενὴ, πτωχὴ καὶ ἄκαρπος διὰ τὰ διαθρέψῃ τὸσον πληθυσμόν. Οἱ τοιαῦτα στοχαζόμενοι ἀγνοοῦσιν ὀρισμένως τὸν ἀμύθητον πλοῦτον ὃν ἐγκλείει ἡ Ἑλλάς εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς, ἥτις στερεῖται μόνον ἱκανῶν χειρῶν διὰ τὰ ἀποδώσῃ ὁ θησαυρὸς οὗτος τοὺς καρπούς του ἀφθόπως.

Ἔχει τόσας ἀνεκαταλλεύτους πηγὰς ὅσας οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς ὑψηλίου. Κέκτηται ἔδαφος καὶ κλίμα κατάλληλον εἰς πᾶν εἶδος βλαστήσεως. Ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐφύτρωναν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἄνθρωποι. Περιβάλλεται καὶ πλαισιοῦται θαυμασίως κατὰ τὰ $\frac{3}{5}$ ἀπὸ θάλασσαν. Κρύπτει εἰς τὰ ἔγκατα αὐτῆς πλούσια μεταλλεῖα ἀναμένοντα τὴν σκαπάνην. Κατέχει πληθώραν ἱαματικῶν πηγῶν (147 τὸν ἀριθμὸν) ὧν τὸ $\frac{1}{4}$ μόνον εὐρίσκεται εἰς κάποιαν λειτουργίαν, δυναμένων νὰ προσελκύσωσιν, ἕνεκα τῶν θαυμασιῶν αὐτῶν ιδιοτήτων, ὁλόκληρα караβάνια ξένων. Κατέχει ἐπίσης ἀπαράμιλλα μνημεῖα ἀρχαιοτήτων τὰ ὅποια καὶ μόνον ἠδύναντο νὰ λύσουν τὸ οἰκονομικόν μας πρόβλημα, ἀναδεικνύοντα αὐτὴν ὡς πλουσιωτέραν χώραν τοῦ κόσμου.

* *

Δυστυχῶς προκειμένου περὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοσοῦτων ἀγαθῶν δι' ὧν ἡ δημιουργὸς φύσις ἐπροίκισεν ἀφθόπως τὴν ἑλληνικὴν γῆν, ὁ κάτοικος αὐτῆς ἀδρανεῖ ἐγκληματικῶς καταπνίγων τὸ ἔμφυτον αὐτοῦ προσὸν καὶ προσηλούμενος εἰς κάθε ἄλλο ἔργον πλὴν ἐκεῖνου δι' ὃπερ εἶχε προωρίσει αὐτὸν ἡ Φύσις. Καὶ παραπονούμενος διαρκῶς διὰ τὴν ἀθλίαν του τύχην, φορτῶναι ὅλην τὴν ἀποτυχίαν του εἰς ἄλλα αἷτια ἐκτὸς τῆς ἑαυτοῦ ὑπαιτιότητος.

Διὰ τὰ ἀποφύγω καθε παραξήγησιν ἃς φέρω μερικά παραδείγματα. Πρὸ δλίγων ἐτῶν αἱ πόλεις τῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἀριθμοῦσαι μόνον 250—300 χιλιάδας κατοίκων ἔπασχον ἀπὸ λεηψυδρίαν. Ὅτε ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ηὔξηθη εἰς τριπλάσιον ἀριθμὸν ἀνέβλυσαν ὡς ἐκ θαύματος πανταχόθεν πηγαὶ ἀφθόπου ὕδατος, τὸ ὅποιον ἐνισχυθὲν καὶ ἐκ τῆς διοχετεύσεως τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος ἐπλημμύρισε τὰς δύο πόλεις διὰ καταρρακτῶν ὕδατος.

Μέχρι πάλιν τῶν τελευταίων ἐτῶν ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκοντο εἰς τὰ σπάργανα. Ἐκτοτε ὅμως δι' ἑνὸς ἔλματος ἡ παραγωγή ἀμφοτέρων τῶν κλάδων ἐτριπλασιάσθη, νέαι καλλιέργειαι, νέαι τέχναι, νέαι μέθοδοι ἐργασίας εἰσαχθεῖσαι μετὰ τὴν μετάγγισιν νέου καὶ σφριγῶντος αἵματος ἤλλαξαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν ὄψιν τῆς Ἑλλάδος, βαινούσης ὁλοταχῶς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν αὐταρκείας, συνεπῶς καὶ τῆς ἑαυτῆς εὐημερίας.

Μόλις ἐσχάτως ἀνεκαλύψαμεν ὅτι, ἡ ἑλληνικὴ γῆ παράγει τοὺς γλυκυτέρους καρπούς (νωπούς ἢ ξηρούς) τοὺς ὁποίους εἰσέγομεν ἔξωθεν, πληθὺν γεωργικῶν προϊόντων τὰ ὅποια ἐπληρώνομεν τόσον ἀκριβὰ διὰ τοῦ ἰδρωτός μας, ἠγνοοῦμεν ὅτι δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ζαχαροπαραγωγὴν διὰ τὴν ὁποίαν ἐδαπανῶμεν 600—800 χιλ. λίρας Ἀγγλίας κατ' ἔτος, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ πέριξ γείτονές μας ἔχουσι πρὸ πολλοῦ ἐξασφαλίσαι διὰ τῆς τοπικῆς τῶν παραγωγῆς τὴν αὐτάρκειαν, ἐπληροφορήθημεν ὅτι ἔχομεν λευκὸν ἄνθρακα, τὰς ὑδροπώσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἠδυνάμεθα νὰ παράγωμεν πολλῶν ἑκατομμυρίων ἠλεκτρικὴν δύναμιν διὰ τὰ κινητοποιήσωμεν ὅχι μόνον τὸν καθεύδοντα πληθυσμόν μας ἀλλ' ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐξοικονομήσωμεν δισεκατομμύρια μετὰ τὰ ὅποια πληροῦμεν τὰ ξένα βαλάντια.

* *

Ποῖος ἄραγε ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος κινητὴρ τῆς ζωτικότητος καὶ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως τοῦ ἀδρανούντος καὶ δυσπραγοῦντος τούτου λαοῦ; Ἀναμφισβητήτως ἡ ἐντατικὴ προσπάθεια καὶ ἡ πρὸς ἐργασίαν κίνησις αὐτοῦ.

Ταῦτα ὅμως πάντα ἀποτελοῦσιν ἀπλῶς μίαν ἀρχὴν διὰ τὸν τόπον τοῦτον τὸν ζηλοτύπως κρύπτοντα θησαυροὺς εἰς τὰ σπλάγχνα του. Διὰ τὰ ἐξαχθῇ ὅμως ὁ πλοῦτος οὗτος ἀπαιτεῖται συστηματικὴ ἐπιστημονικὴ καὶ ἔντονος ἐργασία ἀμειώτως συνεχιζομένη ἐπὶ σειρὰν ἀρκετῶν ἐτῶν, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας προσπάθειας δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ ἡ εὐημερία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς βαθμὸν ἀνώτερον πολλῶν ἄλλων λαῶν, τῶν στερουμένων τῶν πλεονεκτημάτων τῆς Ἑλλάδος.

* *

Ἐκ τούτων συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἕλλην δὲν πρέπει νὰ παύσῃ τὴν εἰς τὰ ξένα ἀποδημίαν του καὶ νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ κέλυφος αὐτοῦ. Τοῦναντίον. Ἐφ' ἔσον διανοιγέται ἐνώπιόν του ἀνοιχτὸς ὁρίζων καὶ εὐρύτατος στάδιον δράσεως ὀφείλει νὰ ἀκολουθῇ τὸν ἀπὸ αἰώνων διανυόμενον δρόμον του, νὰ ἐπεκτείνεται μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς, συναποκομίζων τὴν ἐκπολιτιστικὴν του ἰσχύν καὶ τὴν ιδιοφυίαν, καὶ νὰ δημιουργῇ εἰς ἀπομεμακρυσμένας χώρας ἑλληνικὰς ἐστίας, ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ὅρον νὰ διατηρῇ ἀκέραιον τὸν ἐθνικισμὸν του ὡς Ἕλληνας καὶ νὰ μὴ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸ περιβάλλον του.

Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Πολιτείαν νὰ ἀγρυπνῇ πολὺ ἐπὶ τῶν ξενιτευμένων τέκνων της, μεριμνῶσα περὶ τῆς τύχης αὐτῶν δεόντως καὶ καταλλήλως, καὶ διατηροῦσα μετ' αὐτῶν στενωτέραν ἐπικοινωνίαν.

Διὰ τῆς ἐνισχύσεως δὲ τῶν μεταξὺ τοῦ ἔσω καὶ ἔξω ἑλληνισμοῦ δεσμῶν τούτων θὰ προκύψουν τεράστια ὀφέλη δι' ἁμφοτέρω τὰ μέρη.

Καθὼς εἰς τὸ παρελθὸν οὕτω καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ξενιτευμένων της τέκνων, ἡ αἰωνία Ἑλλάς θὰ μεγαλοουργῇ καὶ θὰ μεγαλύνεται πάντοτε.